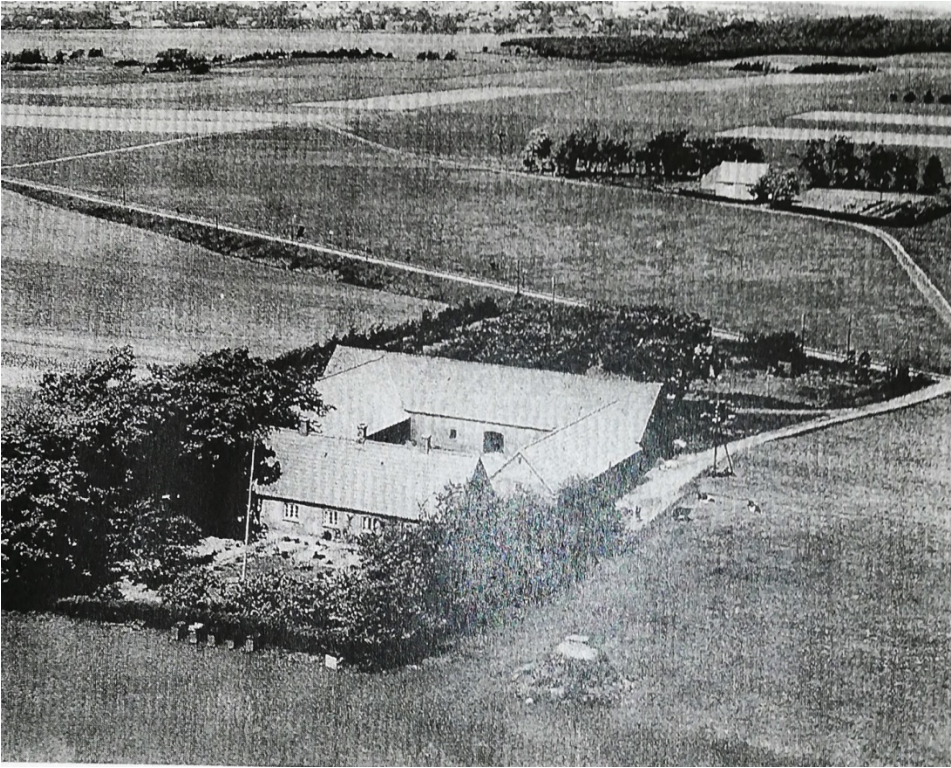

**FRA FÆSTEGAARD TIL PARCELHUSKVARTER,
EN REJSE FRA 1781 TIL 2020.**

Dalsgaard 1952. (Danmark set fra luften).

"Ny" Dalsgaard maj 2020.

FORORD.

I sommeren 2019 flyttede Bente og jeg tilbage til vores barndomsby Viborg. Vi blev ret hurtigt opmærksomme på de mange forskellige cykelruter, der er i og omkring byen, som noget af det første forsøgte vi at finde Nørreå-ruten til Brunshåb og det lykkedes da også efter at være kørt forkert adskillige gange, på vejen kom vi naturligvis forbi gården "Dalsgaard", som på det tidspunkt ikke var helt fjernet, der stod stadig nogle af bygningerne.

Efter nogen tid modnedes tanken om, at prøve at forske lidt i ejendommens historie. Bente og jeg havde jo læst min fætter Finn og hans hustru Bodils spændende værk "Slægt skal følge Slægters gang" om personerne i slægten, og da jeg tidligere har arbejdet lidt med ejendomshistorie, var det bare at gå i gang.

Det har været meget spændende at dykke ned i Rigsarkivets gamle dokumenter. Jeg valgte at begynde min historie med den sidste fæsters fæstebrev, og han blev dermed også den første selvejer af gården, og så arbejde mig videre derfra. Jeg har tilbragt mange timer - nogle meget sene - ved computeren for at finde dokumenter, som har relevans for projektet. Det er "kun" ejendommens historie, jeg har beskæftiget mig med. Jeg har fundet dokumenter, som vedrører ejendommen fra slutningen af 1700- tallet og frem til "nedrivningen" i 2019.

Jeg har forsøgt at give et billede af ejendommen, som var i slægtens eje i henved 150 år ved hjælp af dokumenter fra Rigsarkivet. Hvem der har boet på gården og lidt om de vilkår de har haft for at få en hverdag til at fungere.

De gamle dokumenter, der er skrevet med gotisk håndskrift, har jeg tilstæbt, at transskribere så nøjagtig som muligt, og skulle der være unøjagtigheder er ansvaret udelukkende mit.

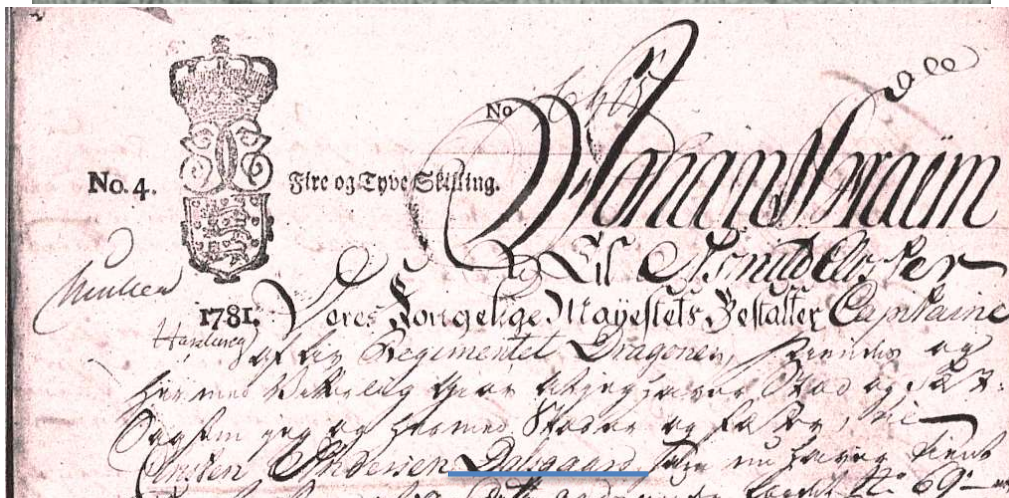
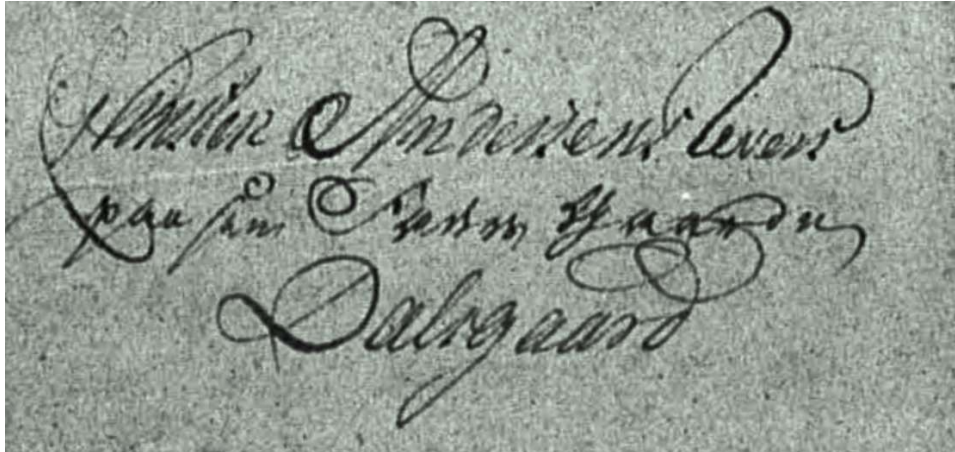
Viborg i sommeren 2020.

John Dalsgaard.

1781 Sidste fæstebrev.

Den 3. april 1781 bliver der på Asmild Kloster Gods underskrevet et fæstebrev på gården **Dalsgaard** af Landsoldaten **Christen Andersen**, i Fæstebrevet står anført, at han har tjent Godset, og det kan formodes, at han får fæstet, som "belønning" for tro tjeneste.

FÆSTEBREV TIL CHRISTEN ANDERSEN FRA ASMILD KLOSTER GODS 3. APRIL 1781.

FÆSTEBREV AF 3. APRIL 1781.

Johan Braem til Asmild Kloster, Deres Majestæts Bestatter Capitaine af Liv Regimentet Dragoner, Bevidner og Gjør hermed vitterlighed, at jeg haver Stæd og Fæste, som jeg hermed Stæder og Fæster til **Christen Andersen Dalsgaard**, som nu haver tjent, som Landsoldat for dette Gods under lægd nr. 69. ____

Og tjent en Münstring, den **Gaard Dalsgaard** derved at, som hans **Fader Anders Christensen** beboend, og fik til Fæste har været forundt, var mig formedelst Alderdom, og at **Opsagt Halven**, ikke længere selv kan forestaae, til at bestride, derfor trak sig godvillig til bemeldte som ham opladt og fæstend at have. ____ Hvilken Gaard der skyldte af Hartkorn 6 Tdr. er udredent Christen Andersen med retten i dette tilliggende Agger, Eng og Jorder, maa have Skyldt, længe og

sin livs tid i Fæste besidde og sig saa pligtig sikre, som til Gaardens Bedste og Gavn, Rets tienlig kiend vragen, og det paa følgende Conditioner:

Uddrag af Christen Andersens fæstebrev, transskriberet.

Asmild Kloster Gods ejedes på det tidspunkt af Johan Bream, som var Capitain i Liv Regimentet Dragoner.

På **DAHLSGAARD** bor ifølge folketællingen i 1787 **Christen Andersen** (34 år), hans kone **Maren Jensdatter** (28), deres barn **Anders** (3 år). Desuden bor Christens far der også, - han er enkemand, Christens 2 søstre og en tjeneste dreng, så det har egentlig været en større husholdning, på gården i Asmild Sogn, gården er som nævnt ejet af Asmild Kloster.

Jeg har forsøgt at få lidt klarhed over, hvornår stednavnet "**DALSGAARD**" opstår, det har desværre ikke været muligt for mig, men ved at følge rækkefølgen af fæstere via navnene, finder jeg, at Christen Andersens farfar (Christen Christensen) bliver fæster i 1756 på en "halvgaard" på en del af Søegaarde, og hans far (Anders Christensen) får fæstebreve i 1778 i 2 omgange på "halvgaarde" i Holmsgaard. I Christen Andersens fæstebrev i 1781 står anført navnet **DALSGAARD**, og det er første gang jeg støder på navnet. Man kan antage, at gården er udflyttet fra Søegaarde i perioden 1756 til 1778, det er dog rent gætværk fra min side, men nok ikke helt usandsynligt, men hvor kommer stednavnet Holmsgaard fra?

FOLKETÆLLING 1787					Dalsgaard
Christen Andersen	M	34	1753	Gift	Husbond
Maren Jensdatter	K	28	1759	Gift	Hans kone
Anders Christensen	M	3	1784	Ugift	Hans ægte søn
Anders Christensen	M	60	1727	Enkemand	Husbondens fader
Else Marie Andersdatter	K	20	1767	Ugift	Husbondens søster
Karen Andersdatter	K	17	1770	Ugift	Husbondens søster
Jens Pedersen	M	14	1773	Ugift	Tjeneste dreng
FOLKETÆLLING 1801					Dalsgaard
Christen Andersen	M	47		Gift	Husbond - bonde og gårdbeboer
Maren Jensdatter	k	41		Gift	Hans kone
Anders christensen	M	16		Ugift	Deres barn
Jens christensen	M	13		Ugift	Deres barn
Kierstine Marie Christensdatter	K	10		Ugift	Deres barn
Christen Christensen	M	7		Ugift	Deres barn
Maren Christensdatter	K	4		Ugift	Deres barn tvilling
Ane Christensdatter	K	4		Ugift	Deres barn tvilling
Ane Bergitte Christensdatter	K	1		Ugift	Deres barn
Karen Andersdatter	K	32		Ugift	Søster til husbonden og tjener ham

1806 Første selvejer.

Christen Andersen bliver selvejer i 1806, idet han får skøde på den ene halvdel af faderens fæstegårde, for den sum af 1.200 Rigsdaler Sølv, for en del af dette beløb udsteder Christen Andersen en Pante Obligation på 450 Rigsdaler til den Almindelige

Enkekasse, af hvem han låner beløbet. Den anden halvdel arver han ved faderens død, i den forbindelse udreder han kontante beløb, som arv til sine 3 søskende.

Asmild Kloster Gods bliver i 1787 solgt til Cancellieraad Niels Schou, som i 1806 sælger til Jacob Tetens, Con Rector i Viborg og Henrich Zahrtmann, Sogne Præst i Viborg, og de videresælger straks til Landsdommer Henrik Mule Hoff af Marienlyst ved Kiel i Holsten, for den "pæne" sum af 124.000 RigsDaler Sølv. Blækket er knap nok tørt på skødet før Landsdommeren begynder at sælge ud af Fæstegaardene, det kan ses af Pante- og Skøde protokollen, idet der bliver tinglæst flere skøder på samme tid som "vores" Dalsgaard.

Disse frasalg skal ses i lyset af, at i slutningen af 1700-tallet og begyndelsen af 1800-tallet bliver der af regeringen vedtaget forskellige landbrugsreformer, for at gøre landbruget mere effektivt, ved bl.a. at flytte "bygaardene" ud af landsbyerne, og samle markerne omkring gårdene.

SKIØDE.

Henrik Mule Hoff til Asmild Kloster og Skovsgaard, Kongelig Majestæts Landsdommer gjør witterlig at have solgt Eiendom ligesom Jeg sælger skiøder og aldeles afhænder fra mig og mine Arvinger til Christen Andersen, Hans paaboende og i fæstehafte gaard Dahlsgaard kaldet, beliggende i Asmild Sogn, Nørlyng Herred, Viborg Amt, staar nu for Harkorn, Agger og Eng 3 Tønder med sine paastaaende Bygninger, tilligemed Eiendommens Herligheder og Rettigheder, saaledes som jeg skrev selv efter Skjøder fra Hr. Rektor H. C. Zahrtmann og Hr. Forvalter J. Tetens i Viborg af 28. Juni 1806 er ejende for denne Summa 1.200 Skrivende Tolvhundrede Rigdaler. ___ og da Kjøberen nu haver mig betalen denne akkonderende Kjøbesummen ettusinde og tohundrede Rigsdaler, saa erklærer jeg herved for mig og mine arvinger, ingen videre Deel, lod eller Rettighed at have i bemeldte Gaard eller Eiendomme mine samme skal tilhøre Kjøberen som et Uigenkaldeligt frit Kiøb, hvorfor hver Mands Til og Paataale, som jeg forpligter mig til at Hjemle Ham efter Loven og Forordninger dog saaledes at denne Gaard aldrig må sælges til at forrætte Hoveri eller til at komplettere Hoverigaard

med. ___ Til knytning bliver det mig som Sælger anmærket og bekræftet, at der om denne Handel ikke har været oprettet nogen skriftlig Kiøbekontrakt. Dette bekræftes under min Haand og Segl. ___

Asmild Kloster den 2. Juli 1806

Hoff.

Ligeledes bevidner jeg, som Kiøber, at der ingen skriftlig kontrakt har været oprettet.

DATUM UT SUPRA. (dato som ovenfor).

Givet til fattige 16 Skilling.

Christen Andersen (med ført pen)

R. Fogh.

Læst for Retten paa Fiends-Nørlyngs Herreders Ting den 16. September 1806 v. Justits Protokollen antaget og ved til andet i Skiøde og Pantebogen indført. ___

Ifølge den, i henseende Sælgerens Pante Realation fra forrige Eiers og Panthaveres hviler paa det Solgte, har ved Retten ingen Forhæftelser, men .det anmærkes at fra Landstings Skøde og Pante Protokol er Andmeldelse indløben, af befalede oplysninger, Rettens Gebyr for Oprettelse betalt med 4 Daler 3 mark 12 Skilling

For højst

- -

3 - 9 -

P. Wisting

Christen Andersens "selvejer" skøde af 2. juli 1806.

Det kan nok heller ikke helt udelukkes, at Landsdommerens køb har været et "investeringsprojekt". Men han går fallit i 1808, og ejendommen overtages på en auktion af Bertel Bruun.

I forbindelse med overtagelsen af gården **Dahlsgaard** i 1806 tegner Christen Andersen den lovpligtige Brandforsikring. Som det også er i dag, blev ejendommen vurderet og bygningerne opmålt og beskrevet, og deres indbyrdes placering blev registreret, som det fremgår af Taxationsprotokollen, desværre er der ikke fundet nogen skitser der viser placeringen, men af et matrikelskort tegnet i 1815, er der indtegnet en ejendom, som må antages at være **Dahlsgaard**, hvilket godt kan passe med Taxations-protokollens beskrivelse. Hvordan husenes indretning og standard har været, må vi støtte os til det, vi kan se på forskellige museer f. eks. Hjerl Hede.

Af Protokollen ses at Branddirektøren og 2 lægmænd i juni 1806 foretager adskillige taksationer i Asmild Sogn, og det er på ejendomme solgt fra Asmild Kloster Gods.

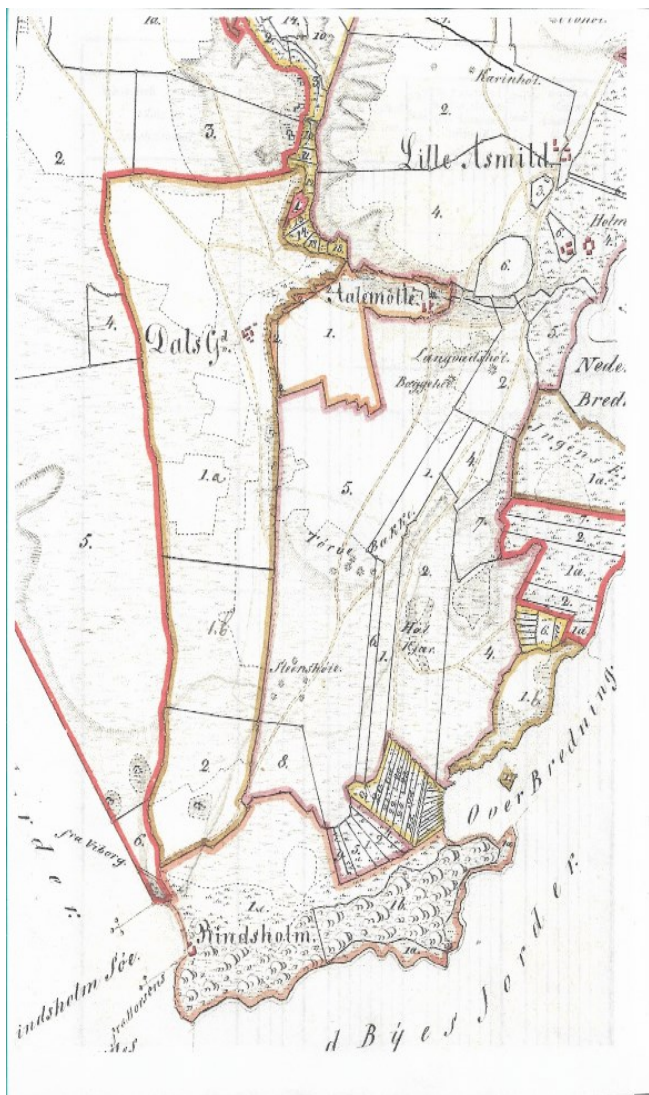
I 1834 kan der ses i folketællingen, at nu er et hus noteret som "**et huus udflyttet fra Dalsgaard**" det er et hus som enken Anne Thomasdatter har lejet af Anders Christensen. Jeg har ikke søgt yderligere efter husets oprindelse, men i folketællingen i 1840 fremgår det, at der i "**et huus paa Dalsgaards Hede**" bor en anden familie, og i 1845 står det opført som "**et huus paa Dalsgaard Mark**" igen er det en anden familie, som bor der.

FOLKETÆLLING 1834					Dalsgaard
Anders Christensen	M	50	1784	Gift	Gårdmand
Inger Poulsdatter	K	52	1782	Gift	Hans kone
Christen Andersen	M	13	1821	Ugift	
Otto Nielsen	M	30	1804	Ugift	Tjenestekarl
Christen Andersen	M	82	1752	Gift	Aftægtsmand
Maren Jensdatter	K	77	1757	Gift	Hans kone
					Et hus udflyttet fra Dalsgaard.
Anne Thomasdatter	K	40	1794	Enke	
Anne Kirstine Nielsdatter	K	15	1819	datter	
FOLKETÆLLING 1840					Afbyggersted fra Dalsgaard på Overlund og Asmild Hede.
Anders Christensen	M	58	1782	Gift	Jordbruger
Inger Sørensen	K	57	1783	Gift	Hans kone
Christen Andersen	M	18	1822	Ugift	
Marie Christensen	K	5	1835	Ugift	
					Dalsgaard
Der bor 3 familier, gården ejes af familien Bruun.					Mændene er daglejere

1838 Bruunnerne overtager.

I 1838 (købekontrakt 17. april 1837) får Interessenterne i Klædefabrikken i Bruunshaab skøde på noget af ejendommen for 650 RigsbankDaler Sølv, som jeg læser skødet, sker der en opdeling af matriklen.

I forbindelse med salget til Brunn'erne flytter Christen Andersen tilsyneladende nogle bygninger - i Adkomsterne for Matrikel nr. 1b er noteret navnet "Skovlund".

SKJØDE. Jeg underskrevne Anders Dalsgaard tilstaa og gjør vitterlig, at jeg i henhold til den imellem Interessenterne af Klædefabrikken Bruunshaab og mig under **17. April 1837** oprettede Kjøbecontract, herved skjøder og overdrager til bemeldte Interessenter Enkemadame Marie Bruun og Hr. M. P. Bruun, af den mig tilhørende i Asmild Sogn beliggende og for Hartkorn 3 Tdr. havende Gaard Dalsgaard, der er normalt ved Gaarden beliggende Jorder, med Undtagelse af den saakaldte Dalsgaard Enge, der i overensstemmelse med udparcellerings Bevilling af **28. December 1837** er indsatte som parcel No. 1 til 2 Tdr. Hartkorn, ___ samt af Bygningerne Stuehuset og Stalden bestaaende af 22 Fag. ___ Og da Kjøberne haver fyldstgjort for den acconderede Kjøbesum 650 RBD WS ___ Siger sekshundrede og halvtredssindtyve Rigsbankdaler Wærdi Sølv, dels ved kontant Udbetaling til mig dels ved overtagelse og indfrielse af den i Eiendommen indestaaende Prioritet i den Almindelige Enkekasse, erklærer jeg herved, at fornævnte Parcel af Harthorn 2 Tdr. med anførte Bygninger herefter tilhøre Enkemadame Marie Bruun og Medinteressent Hr. M. P. Bruun, som deres lovlige Eiendom, hvilken jeg er forpligtet at hjemle dem efter Loven. ___ Bruunshaab den 15. Februar 1838 Anders Christensen Dalsgaard med paaholdt Pen

Til vitterlighed

Kühle Frederik Wilhelm Meyer

Da det Kongelige Rentekammer under den 13. f.m. har approberet, at der ved dette Skjødes afhændelse No. 1 med 2 Tdr. Hartkorn er solgt for at sammenlægges med Bruunshaabs Jorder, meddeles herved dette Skjøde til paaligning Tinglæsning.

Jeg har ikke kunnet finde placeringen af denne ejendom. Christen Andersen har på et tidspunkt taget navnet Dalsgaard (staves nu uden H). I 1844 får sønnen Anders Christensen Dalsgaard skøde på ejendommen.

I folketællingen i 1840 står der noteret under Matrikel nr. "**Afbyggersted fra Dalsgaard**", og under stednavn "paa Overlund og Asmild Hede". Afbyggersted forstås, som et mindre sted med plads til et par køer, det er nok nærmest det vi i dag ville kalde for et "husmandsbrug".

Ifølge folketællingen i 1840 bor der nu 3 familier på **Dalsgaard**, og mændene er daglejere, så jeg antager at familien Bruun har udlejet stedet. Det er desværre lidt uklart, hvem der egentlig bebor ejendommen, idet der af folketællingen i 1845 fremgår, at nu er det igen Anders Christensen og hans søn Christen Andersen der står opført som beboere. Den del af historien er for mit vedkommende nu afsluttet.

Op igennem 1830'erne og 1840'erne er der kommet rigtig godt gang i den danske landbrugsproduktion, med eksport af landbrugsvarer til bl. a. England,

I 1848 udbryder der krig mod Hertugdømmerne i Schleswig og Holsten, som ønsker at løsrive sig fra Danmark, som bekendt vandt Danmark denne krig, og fastholdt dermed en væsentlig del af landets produktionsjord.

1852 Første generation i min slægt.

I 1852 begynder det at blive interessant, idet Thomas Thomassen køber ejendommen af Bruun'erne og ifølge skødet betaler han således:

"Kjøbesummen er 800,- skriver Otte Hundrede Rigsbank Daler, hvoraf de 400,- indbetales kontant og Kjøbereren for de øvrige 400,- indsætter sin første prioritets Panteobligation, som forrentes med 4% fra 11. Juni 1852."

SKJØDE

Interessenterne i Klædefabrikken Bruunshaab Indehaver Johs. P. Bruun tilstaar herved, at have solgt til Thomas Thomassen af Bruunshaab.

1. Parcellen 1 c af Dalsgaard i Asmild Sogn af Harkorn 6 Tdr. 3 Skp. 21/2 Alb. og gammel skat 5 alb 77 penning og 2 Parceller 1f af Søegaard i Asmild Sogn af Hartkorn 20 Tdr. 1 Skp. 1/4 Alb. og gammel skat 1 alb 83 penning paa følgende Vilkaar:

Parcellen 1c af Dalsgaard og en Parcel af denne efter Skjøde af 15. Februar 1838 læst den 16. Marts 1838 tilhørende Hovedgaard af Dalsgaard, er sat til Gl. Hartkorn 2 Tdr., og efter den nye Matr. 1a af Hartkorn 2 Tdr. 1 Skp. 1/2 Alb. og Gammel Skat 13 alb 6 penning, hvilken oprindelige Hovedgaard af Dalsgaard ifølge Rentekammerets Bevilling af 2. Februar 5. Aa. eller er udparcelleret saaledes, at vi beholder Parcellen Matr. Nr. 1a, af Hartkorn 1 Tdr. 1 Skp. 2 Alb. og Gammel Skat 7alb 83 penning, som henlagt under Gaarden Bruunshaab, og til nærværende Skjøde overdrages Parcellen 1c af det anførte Hartkorn 6 Tdr. 3 Skp. 21/2 Alb. Gammel Skat 5 alb 77 penning.

2. Parcellen 1f af Søegaard er en mindre Parcel af denne ifølge Rentekammer Bevilling af 21. April 1846 under Bruunshaab henlagte Gaard af Søegaard Matr. Nr. 1c af Hartkorn 4 Tdr. 1 Skp. 3/4 Alb. Gammel Skat 3alb. 52 penning, hvilken sidste Parcel ifølge Indenrigsministiriets Bevilling af 24. Jan. D.Aa. er Bevilget udtagelse af 2 Parceller nemlig Matr. Nr. 1d til forening med Bruunshaabs Eiendomme 4 Tdr. 2 Skp. 1/2 Alb. gammel Skat 1- 65- og Matr. Nr. 1f af det ovenfor anførte Hartkorn 2 Tdr. 2 Skp. 1/2 Alb. gammel Skat 1 alb 83 penning. Søegaards Eiendomme med Skjøde paa Bruunshaab og Søegaard af 16. Dec. 1842 tinglæst 22. S. M.

3. Disse 2 Parceller overdrages til Kjøberen aldeles i Overensstemmelse med Indenrigsministeriets dertil meddelte Bevilling, og som har ifølge heraf at sørge for at der bliver opført Bygninger paa den samlede Eiendom inden 2 Aar fra Bevillingens udstedelse at regne.

4. Eiendommen følger med de Rettigheder, Herligheder og Byrder, som med de ved samme efter de anførte Adversum, og fritager os nu udtrykkeligt for at forhæfte udslettes af Pantebogen mulige Panteanmærkninger paa nærværende Skjøde hidrørende fra eller Anmærkninger paa vore Skjøder, idet vi dog forpligter os til at holde Kjøberen og Efterkommende Eiere fri for ethvert Krav, hidrørende fra disse mulige Anmærkninger.

5. Jordene tiltrædes 1. Mai D. Aa. saabaren som det nu forefindes og er afsatte paa de optagne Udstyknings Kort.

6. Vi haver Skatterne fra første Halvaar 1852, men efter den Tid indeværende alle Skatter og Afgifter af hvad staar udredes kun af Kjøberen.

7. Kjøbesummen er 800,- skriver Otte Hundrede Rigsbank Daler, hvoraf de 400,- indbetales kontant og Kjøberen for de øvrige 400,- indsætter sin første prioritets Panteobligation, som forrentes med 4% fra 11. Juni 1852.

8. Ved parcellerings Omkostninger ere af os alene betales, ved øvrige omkostninger ved Salget udredes halvt af os, og halvt af Kjøberen. Omkostningene ved Obligationens Udfærdigelse og Tinglysning udredes af Kjøberen alene.

9. Kjøberen og efterfølgende eiere forpligtes til ikke at maatte raade deres Kreaturer fra Stalden af i den selv, der paa Sælgerens Eiendom (herved Parcellen) Kiørevei vaere fra Dalsgaard til Bruunshaab, tæt ved Dalsgaards Bygning, hvilket Forbud nemlig staar for ikke at give anledning Ufred.

Da nu Kjøberen Thomas Thomsen har betalt og berigtiget Kjøbesummen tilskjødet er Ham paa de ovenfor anførte Vilkaar som hans lovlige Eiendom: Parcellen Nr. 1f af Dalsgaard i Asmild Sogn af Hartkorn 6 Tdr. 3 Skp. 21/2 Alb. Og Gammel Skat 5 alb.77 penning. Og Parcellen Nr. 1f af Søegaard i Asmild Sogn af Hartkorn 2Tdr. 1 Skp. ¼ Alb. og gammel Skat 1 alb 83 penning.

Bruunshaab den 16. April 1852 Johs. P. Bruun.

Da Indenrigsministeriet under den 27. Januar D. Aa, har approberet Udflytningen af Matr. Nr. 1a af Dalsgaard, saaledes at derfra med afhænder Parcellen Matr. Nr. 1c Af Harkorn ny Matricullus 6 Tdr. 3 Skp. 21/2 Alb. med gammel Skat 5 alb 77 penning. Til Bebyggelse inden 2 Aar eller til Forening med anden liggende Eiendom, og da samme Bekræftelse være under samme Datum har approberet udflytningen af Matr. Nr. 1c af Søegaard fundaten, at derfor maa afhænde Parcellen Nr. 1f af Hartkorn 2 Tdr. 1 Skp. ¼ Alb. med gammel Skat 5 alb 83 penning. Til Bebyggelse inden 2 Aar eller til Forening med anden bebyggelig liggende Eiendom, har uden Tab hindre, fra dette Skjødes Tinglæsning.

Viborg Stift Amt d. 21. April 1852. Efter Fuldmagt gyldig indtil 1. Januar 1852, ere Skatterne betalbar .

Viborg Amtsstue 21. April 1852 MORVILLE.

Læst ved Middelsom-Søndelyngs Herreds Ret den 22. April 1852.

Og derefter protokolleret side 244. F. EBERLING.

ATTEST, 1. Sælgerne har 15. Marts 1838/ Fol. 530 Tinglæst Skjøde paa Gaarden Dalsgaard har Paategningen om Mangel af ældre Hjemmel samt om, at et Huus i noget Steds og Eng for Gaarden var kortlæst.

2. Debtors 1842 (Fol. 716), Tinglæst Skjøde paa Gaarden Søegaard har Paategningen om en paa Gaarden Aftægtsforpligtelse om Forpligtelse 3 Mand at hænte havegødning paa Gaardens Grund og om Bortkørelse af et Læs Tørvejord.

ATTEST.

At der ingen skriftlig Kjøbecontract findes ved oprettelse os om det ved Skjøde af Dags Dato fuldgyldig Salg af 2 Parceller 1a af Dalsgaard og 1f af Søegaard for Kjøbesum 800,00 Otte Hundrede, Attesteres herved. Bruunshaab den 16. April 1852.

Joh. P. Bruun Thomas Thomassen.

Op igennem 1850'erne øges den danske landbrugsproduktion, og det betyder en rimelig indtjening til bønderne, som nu stort set er fri af godsernes hoveriaftaler.

Efter Inger Maries død i 1858, indgår Thomas ægteskab med hendes søster Ane Elisabeth. Det bliver imidlertid et kort ægteskab, idet Thomas afgår ved døden i 1861. Efter hans død bliver der afholdt Skifteret i Viborg, hvorved Ane Elisabeth får tilkendt ejerskab til ejendommen, og da hun senere indgår ægteskab med Thomas Thomassen (den 2.) får han i 1865 tinglyst Adkomst til ejendommen.

Asmild Sogns Kirkebog udviser , at Aar 1861 (attenhundrede og én og tredssindtyve) den 18/: attende/: October blev ægteviede i Asmild Kirke Ungkarl Thomas Thomasen og Enke Ane Elisabeth Thomassen Enke efter Afdøde Gaaardmand Thomas Thomassen af Dalsgaard tilstaaes.

*Welding
Sognepræst for Viborg Domsogn
og Asmild (L.S.)*

Ovenstaaende Vielsesattest, lade Tinglæst som Adkomst for Thomas Thomasen paa den hans Hustru Ane Elisabeth Thomasdatter tilhørende Gaard i Dalsgaard i Asmild Sogn, med Jorder efter Matr. No. 1c af Hartkorn 6 Skp. 3 Tdr. 21/2 Alb. Gl. Skat 5 Rm 77 Sk. Matr. No. 1f i Søgaard af Hartkorn 2 Skp. 1 Tdr. ¼ Alb. Gl. Skat 1 Rm 13 Sk . Eiendom , menes Værdi kan godkendes ansættes til 1.600 Rm.

*Viborg den 10, Marts 1865.
For Vedkommende
Chr. Christensen.*

Af Skifteudskriften kan ses, hvordan værdierne er gjort op, og hvordan arven skal fordeles, børnene fra første ægteskab, arver jo både efter moderen (Inger Marie Thomasen, som døde i 1858) og faderen, de får arven udbetalt i perioden 1869 til 1871, og som jeg læser EXTRACTERNE, er det Thomas Thomassen (den 2.), der udreder det meste af beløbene, han er jo også ejer af gården på det tidspunkt.

En lille detalje ses når man læser udskrifterne, også dengang blev der betalt gebyrer!

FOLKETÆLLING 1855					Søegaarde
Thomas Thomasen	M	41	1814	Gift	Husfader, gårdmand
Inger Marie Thomasen	K	39	1816	Gift	Husfader , gårdmand
Andreas Thomasen	M	12	1843	Ugift	Deres barn
Niels Johan Thomasen	M	8	1847	Ugift	Deres barn
Thomasine Thomasen	K	5	1850	Ugift	Deres barn
Jens Peter Thomasen	M	3	1852	Ugift	Deres barn
FOLKETÆLLING 1860					Dalsgaard
Thomas Thomasen (DEN FØRSTE)	M	47		Gift	Husfader, gårdmand
Ane Elisabeth Thomasen	K	28		Gift	Hans kone
Niels Johan	M	13		Ugift	Deres barn
Thomine	K	10		Ugift	Deres barn

I 1864 kan der ikke længere lægges låg på den ulmende uro i Hertugdømmerne, og der udbryder igen krig mod Hertugdømmerne, som denne gang har sikret sig hjælp af

Prøjsen, og nu går det galt, danskerne bliver drevet langt op i Jylland, og ved fredsslutningen mister Danmark udover Schleswig og Holsten også det, vi i dag kalder Sønderjylland. Det var et alvorligt indhug i den danske landbrugsjord. For at råde bod på dette tab, bliver der rundt om i landet sat gang i forskellige projekter for "at vinde indad, hvad udad tabes", f.eks. blev flere søer udtørret, og heden blev opdyrket. Et andet nok større tab, er tabet af menneskeliv i krigen, og da der stort set kun var bønderkarle, der blev udskrevet til militærtjeneste, var det da også i landbruget de mærkede nederlaget hårdest, med faldne soldater.

1888 2. Generation.

I 1888 overtager Thomas Thomassens svigersøn Christian Mathias Nielsen ejendommen.

SKJØDE.

Jeg underskrevne Thomas Thomassen erkjender og vitterliggjør, at have solgt ligesom jeg med dette mit Skjøde sælger, skjøder og endelig overdrager til min Svigersøn Christian Mathias Nielsen den mig tilhørende Eiendom, Tinglæst under

Hartkorn Gl. Skat

Mn: 1c af Dalsgaard, Asmild Sogn – 6 Skp 3 Fb 21/2 Alb. 11 Rd 60 Sk.

- 1f - Søgaarde - - -1 - 2 - 21/2 - 2 - 81 - .

I Handelen medfølger, paastaaende Bygninger, Avl, Afgrøder, Besætning, Inventarium

Og Avlsredskaber, for denne Overdragelse har Kjøberen:

a) udstedt Aftægtskontrakt til mig og Hustru af Capitalværdi 2.250 RmD.

b) ligesom Panteobligation for 1.000 -

tilsammen 3.250 RmD.

Det afhændede har imidlertid en værdi af 8.500 RmD. hvoraf først 1.500 RmD. modregnes Skjøde er derfor stemplet efter 1ste Læst for 7.000 RmD. 46 M 65 Sk.

Gjældsbreve - 1.500 - 0 - 30 46 M. 95 Sk

Herfra Aftægtskontrakt 15 - 0 -

Rest 31 M 95 Sk

Og skal bemeldte Eiendom derfor og herefter tilhøre Christian Mathias Nielsen, med de samme Rettigheder og Herligheder, Eiede og Forpligtelser, hermed og hvorved den har tilhørt mig, i hvilken Sandhed bemærkes, at Eiendommen er, tiendpligtig, at Pantehæftelse ikke er indfriet, at en tidligere Ejer har manglet Tinglæst udlagt paa 1c, at der fra Tørvejorddammen til denne Elendom er Bortlejet et Huus, noget Hede og Eng, at 1f er medindbefattet i Tørvejorddammen paa hvilken Aftægtsforpligtelse og ligeledes i en forpligtelse til at taale 3 maaneder Lergravning paa Grunden, hvorfra et stykke Tørvejord er bortlejet. Ligeledes er Kjøberen gjort bekendt med, at der i mit Skjøde er taget Forbehold mod at andre Kreaturer i en Udemark betegnet Lok.

Retsanmærkning om samtlige disse berørte forhold forbeholdes.

Til vitterlighed

f. t. Viborg d. 20 Oktober 1888

A. Andersen Handberg

Thomas Thomasen (m.f. P.)

Læst

Faber

Han betaler 8.500 RigsbankDaler sølv, som afregnes dels ved en aftægtskontrakt og dels ved udstedelse af et pantebrev.

I årene op til og under 1. verdenskrig lykkedes det Danmark at holde sig neutral, så vi undgik flere nederlag, og kunne i ro og mag udvikle landbruget.

1918 3. Generation.

Christian Mathias og Karen Maries søn Niels Peter overtager i 1918 gården for en købesum af kr. 26.000. heri indgår en aftægtskontrakt til en værdi af ikke over kr. 10.000. Niels Peter optager desuden et lån i Viborg Byes og Omegns Sparekasse på kr. 17.000 med pant i ejendommen.

1922 Jernbanen kommer forbi.

I 1922 begynder anlægningen af jernbanen imellem Viborg og Mariager. jernbane får forløb meget tæt på gården. Nogle år senere etableres der også et "trinbrædt" ikke så langt fra gården, stoppestedet får navnet Søgaarde..

FOLKETÆLLING 1925					Dalsgaard 1c
Niels Peter Nielsen	M			Gift	Husfader, landmand
Jensine Nielsmine Petra Nielsen F, Poulsen	K			Gift	Husmoder
Karen Kirstine Marie Nielsen	K		28/3 1919	Ugift	Barn
Ane Lise Nielsen	K		29/1 1921	Ugift	Barn
Niels Kristian Dalsgaard Nielsen	M		3/2 1924	Ugift	Barn
Johannes Grønkjær Jensen	M		23/? 1897	Ugift	Tjenestekarl

Jens Peter Bjerring Jørgensen	M		23/8 1911	Ugift	Tjenestekarl
Alma Johanne Pedersen	K		2/2 1902	Ugift	Husjælp
FOLKETÆLLING 1940					Søgaard
Niels Peter Nielsen	M			Gift	Husbond, landmand
Jensine Nielsmine Petra Nielsen	K			Gift	husmoder
Sigfred Sørensen	M		16/11 1925	Ugift	Medhjælper
Aage Jensen	M		8/1 1916	Ugift	medhjælper

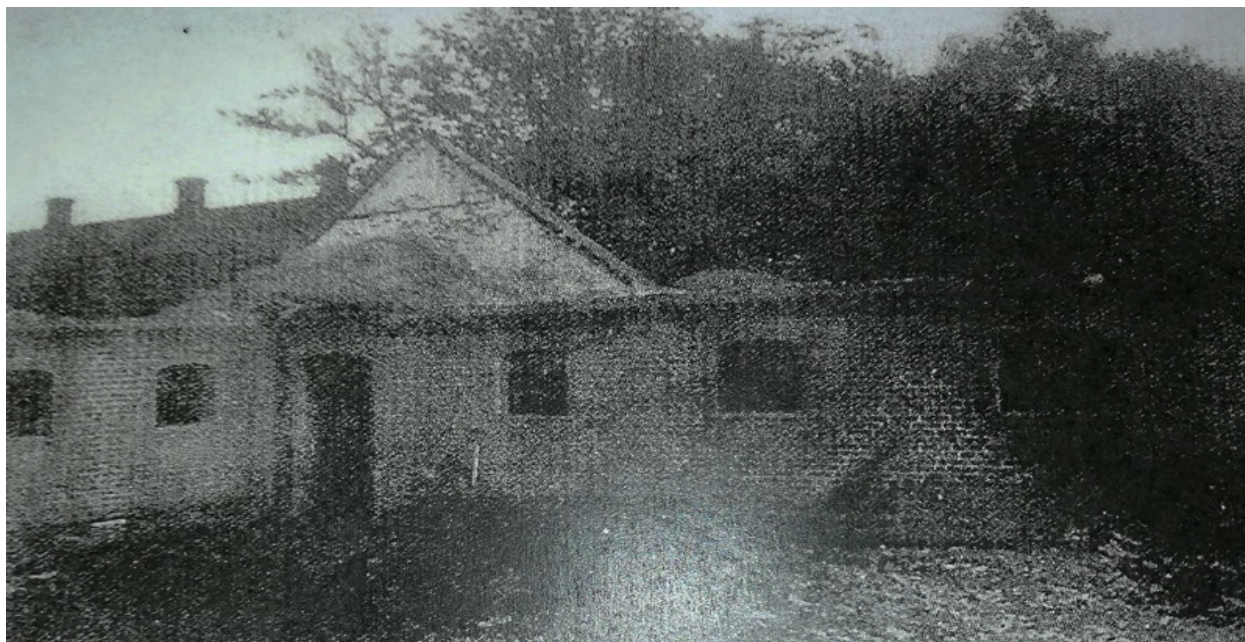
Folketællingen i 1940 blev den sidste officielle.

1941 Niels Peter dør.

Efter Niels Peters død i januar 1941, driver hans hustru Jensine Petrine Nielsmine gården med hjælp af sønnen Christian (Kesse) og datteren Lis og svigersønnen Siegfred.

1943 Brand.

På den første søndag aften i august 1943 driver et voldsomt tordenvejr henover Viborgeggen, og ved nitiden om aftenen slår lynet ned i stråtaget på laden, og inden længe står alle staldbygningerne i lys lue. I en artikel i Viborg Stifts Folkeblad mandag den 2. august 1943, fortælles at en ulykke sjældent kommer alene. Lis bliver på cykel sendt afsted til Bruunshaab for at ringe efter brandvæsenet fra Viborg, fra Degnens telefon, men ak - på grund af tordenvejret er der ikke forbindelse til

Billed af nogle af de sørgelige rester af udlængerne.

Telefoncentralen i Viborg, efterfølgende blev en mand sendt afsted også på cykel til Viborg. Da brandbilerne nåede frem var der ikke vand i nærheden, det nærmeste var

Søndermølle å, men der manglede 200 meter slange, så endnu engang bud til brandstationen efter mere slange.

og Gjenstandes				Nærmeste Nabosted:		
Dimensioner i Meter			Pris pr. ☐ Meter Kr.	Grundrids med indbyrdes Afstand.	Fors.-Nr.	Afstand.
lang,	dyb,	høj,				
18.3	7.5	2.6	65		av. 1. Nr. 20m 2. Tag 9% 150	
17.7	6.4	2.5	20			
26.6	9.1	3.2	26			
12.9	7.4	2.1	40			
9.9	6.7	2.4	50			
9.4	6.3	2.1	20			
Lynskade 28/7 33. 12.50						
Brandsk. 1/8. 43 : 17.090 kr.						
" " 28/10 : 60 = 725						
☐ G						

Som det fremgår af ovenstående uddrag af Viborg Branddirektorats Forsikringsprotokol for Asmild Sogn 1932 - 1961, har der været en "lynskade" den 28. juli 1933. **Branden i 1943 er opgjort til kr. 17.090**, og igen den 28. oktober 1960 en brandskade opgjort til kr. 725.

Oplevelsen med branden sad meget dybt i mine forældre, min søster Britta og jeg mærkede det på den måde, at i tordenvejr om natten blev vi taget op af vores senge og fik tøj på, så vi var klar til at komme ud af huset, hvis uheldet var ude. Det skete heldigvis ikke.

1945 - 1971 4. og 5. Generation.

Svigersonnen Edvard og datteren Stinne overtager gården i 1945, og driver den indtil de i 1971 sælger gården til deres datter Birthe og svigersøn Frode Andersen. Stinne og Edvard flytter i et parcelhus på Margrethevej.

At Birthe og Frode er initiativrige fremgår bl.a. af Viborg Kommunes Byggesagsarkiv,

her ses, at de er involveret i vindmølle projekter sammen med beboere i Bruunshåb. Det er dog ikke første gang, der er vindmølle på Dalsgaard, på dette fotografi fra 1929 ses en vindmølle, som sandsynligvis er gået til i branden i 1943.

*DEN 5-ÅRIGE NIELS CHRISTIAN (KESSE) SES I KANTEN AF KORNMARKEN.
KOPIERET FRA BODIL OG FINNS FOTOALBUM.*

2011 - 2018 AFSLUTNINGEN.

I 2011 flytter Birthe og Frode ud af den gamle gård, og ind i et nybygget parcelhus, kun godt et stenkast fra gården, som nu står tom bortset fra Frodes "veterantraktorer", som han har en anelig samling af.

Der bliver af Viborg Kommune lavet lokalplaner for udviklingen af området syd for Søndersø, og her indgår Dalsgaards jorder. I 2018 køber Viborg Kommune så endelig ejendommen, med henblik på nedrivning og udstykning i parcelhusgrunde.

Nedrivningen af bygningerne tager sin begyndelse i sommeren 2019, og inden jul er det hele væk. I dag er der intet tilbage af den gamle gård, hele området fremtræder i dag, med stier og vandløb, den tidligere jernbane er nu en meget attraktiv cykel- og

gangsti. Birthe og Frode bor nu på Lobelievej 1, og har fin udsigt en lille sø, hvem skulle have troet det tilbage i 1852 da Thomas Thomassen fik skøde på ejendommen.

"Ny" Dalsgaard maj 2020.

Jeg har fundet forskellige notater om emner, der har relation til tiden, som jeg har beskæftiget mig med. Der er en dokumentsamling, som dokumenterer min fortælling, dog mangler skødet på salget til Edvard Østergaard i 1945.

Hermed slutter min fortælling om gården Dalsgaard, hvor jeg blev født den 8. maj 1944.

I det efterfølgende kan læses noget om:

Anetavle over ejere 1806 - 2018.

Dokument oversigt.

Landboreformer i slutningen af 1700-tallet.

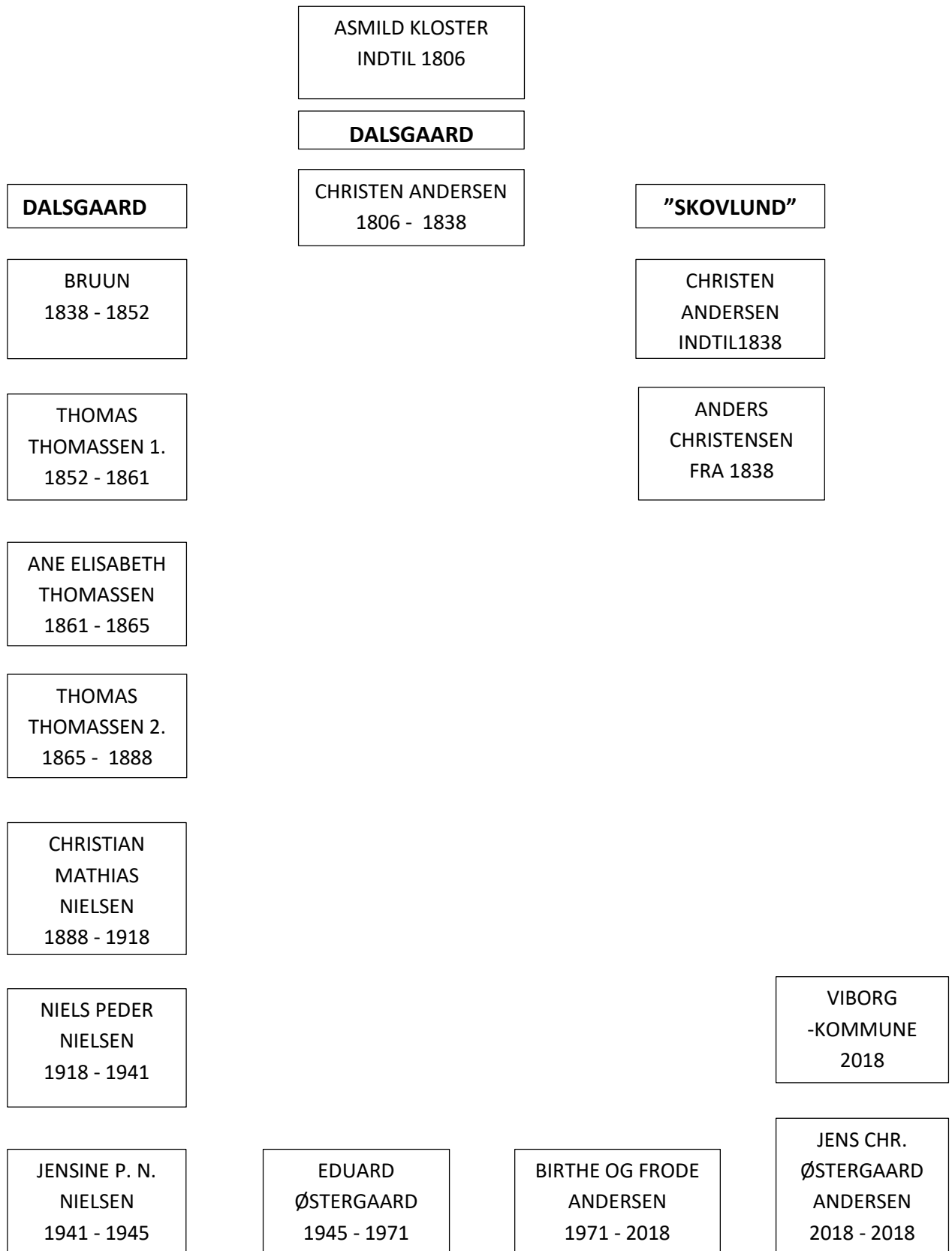
LANDBOSAMFUNDET CA. 1750 - 1850. Reformer af landsbyfællesskabet.

ASMILD KLOSTER GODS, EJERHISTORIE.

ENKEKASSEN.

VIBORG - FÅRUP - MARIAGER JERNBANE. Da jernbanen kom forbi.

"ANETAVLE" EJERE 1806 - 2018

DOKUMENT OVERSIGT FOR "DALSGAARD" I ASMILD SOGN.

DOKUMENTER	ARKIVALIER ON LINE.	TINGLÆST
FÆSTEBREV 3. APRIL 1781 FRA ASMILD KLOSTER GODS TIL CHRISTEN ANDERSEN	ASMILD KLOSTER FÆSTEBREVE 1741 - 1813 OPSLAG 64 - 66	
UDSKRIFT 19. DECEMBER 1804 AF UDSKIFTNINGS PROTOCOL	ASMILD KLOSTER DIVERSE VEDR. UDSKIFTNING OG UDFLYTNING	
SKØDE AF 28. JUNI 1806 FRA CON RECTOR JACOB TETENS OG SOGNEPRÆST HENRICH ZAHRTMANN TIL LANDSDOMMER HOFF	FIENDS-NØRLYNG HERREDER 1799-1806 OPSLAG 521 -524	5. AUGUST 1806
SELVEJER SKØDE TIL CHRISTEN ANDERSEN 28. JUNI 1806 FRA ASMILD CLOSTER GODS. PRIS 1.200 RIGSDALER	FIENDS-NØRLYNG HERREDER 1799-1806 OPSLAG 545 - 546.	16. SEPTEMBER 1806
PANTE OBLIGATION NR. 6 20. AUGUST 1806 450 RIGSDALER FRA CHRISTEN ANDERSEN TIL DEN ALMINDELIGE ENKEKASSE	FIENDS-NØRLYNG HERREDER 1806 - 1813 OPSLAG 7.	16. SEPTEMBER 1806
FORSIKRINGSPROTOKOL UDDRAG VEDR. CHRISTEN ANDERSEN	VIBORG AMTS BRANDDIREKTORAT NØRLYNG HERRED 1800 - 1857 OPSLAG 239 - 240	
TAXATIONSPROTOKOL AF 11. JUNI 1806 VEDR. CHRISTEN ANDERSEN RENSKREVET	BRANDFORSIKRING FOR LANDBYGNINGER. TAXATIONSPROTOKOL FOR NØRLYNG HERRED 1801- 1873 OPSLAG 63	
FORSIKRINGSPROTOKOL UDDRAG VEDR. THOMAS THOMASSEN	FORSIKRINGSPROTOKOL NØRLYNG HERRED 1858 - 1871 OPSLAG 154	
LEJEKONTRAKT 2. DECEMBER 1834 FRA ANDERS CHRISTENSEN TIL CHRISTINE THOMASDATTER ENKE EFTER AFDØDE SØREN HANS JENSEN AF SJØRSLEV	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1832-1835/2 OPSLAG 539-540	11. DECEMBER 1834
PANTE-OBLIGATION AF 5 DECEMBER 1835 TIL ANDERS CHRISTENSEN FRA DEN ALMINDELIGE ENKEKASSE	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1835 - 1839/2 OPSLAG 115	7. JUNI 1836
OBLIGATION CHRISTEN ANDERSEN UDSLETTET DEN 22. JANUAR 1836.	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1835-1839/2 OPSLAG 471 - 472	15. MARTS 1838
OBLIGATION AF 5. DECEMBER 1835 TIL ANDERS CHRISTENSEN UDSLETTET	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1835 - 1839/2 OPSLAG 472	7. JULI 1836
KØBEKONTRAKT AF 17. APRIL 1837 FRA ANDERS DALSGAARD CHRISTENSEN TIL MARIE OG M. P. BRUUN PRIS 1.200 RIGSBANKDALER	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1835-1839/2 OPSLAG 471 - 472	15. MARTS 1838
CHRISTEN ANDERSENS TESTAMENTE 19. DECEMBER 1809. ARV OG AFKALD VED BØRNENE AUGUST 1837.	MIDDELSOM-SØNDERLYNGS HERRED 1835-1839/2 OPSLAG 369 - 371	7. SEPTEMBER 1837

CHRISTEN ANDERSENS AFTÆGTSKONTRAKT 2. SEPT. 1837		
SKØDE AF 15. FEBRUAR 1838 FRA ANDERS DALSGAARD CHRISTENSEN TIL MARIE OG M. P. BRUUN	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1835-1839/2 OPSLAG 471 - 472	15. MARTS 1838
SKØDE AF 28. APRIL 1844 FRA ANDERS CHRISTENSEN TIL CHRISTEN ANDERSEN	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1843 - 1847/1 OPSLAG 158	9. MAJ 1844
SKØDE AF 16. APRIL 1852 FRA MARIE OG M.P./J.P. BRUUN TIL THOMAS THOMASEN	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1851-1854/1 OPSLAG 248 - 249	22. APRIL 1852
PANTE-OBLIGATION AF 16. APRIL 1852 FRA THOMAS THOMSEN TIL INTERESSEENTERNE I KLÆDEFABRIKKEN BRUUNSHAAB	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1851-1854/1 OPSLAG 249	22. APRIL 1852
PANTE OBLIGATION AF 16. APRIL 1852 UDSLETTET 5. JANUAR 1862	MIDDELSOM-SØNDERLYN HERRED 1860 - 1862/2 OPSLAG 446	9. JANUAR 1862
VIELSESATTEST AF 18. OKTOBER 1861.	KIRKEBOG ASMILD SOGN, VIEDE 1856 - 1891 OPSLAG 11	
SKIFTEUDSKRIFT AF 6. AUGUST 1861 TIL ANE ELISABETH THOMASEN ENKE EFTER THOMAS THOMASEN (DEN FØRSTE).	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1864-1866/2 OPSLAG 304 - 305	16. MARTS 1865
ADKOMST FOR THOMAS THOMASEN AF 10. MARTS 1865	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1864-1866/2 OPSLAG 306	16. MARTS 1865
EXTRACT NR. 3, 10. AUGYST 1871	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1870-1872/2 OPSLAG 341	10. AUGUST 1871
EXTRACT NR. 4, 10. AUGUST 1871	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1870-1872/2 OPSLAG 341 - 342	10. AUGUST 1871
EXTRACT NR. 4, 16. SEPTEMBER 1872	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1872-1874/1 OPSLAG 137	19. SEPTEMBER 1872
EXTRACT NR. 5, 16. SEPTEMBER 1872	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1872-1874/1 OPSLAG 137	19. SEPTEMBER 1872
EXTRACT NR. 1, 5. JUNI 1873	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1872-1874/1 OPSLAG 384	5. JUNI 1873
EXTRACT NR. 2, 5. JUNI 1873	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1872-1874/1 OPSLAG 384	5. JUNI 1873
SKØDE AF 22. OKTOBER 1888 FRA THOMAS THOMASEN TIL CHRISTIAN MATHIAS NIELSEN	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1887-1889/2 OPSLAG 58	1. NOVEMBER 1888.
AFTÆGTSKONTRAKT AF 22. OKTOBER 1888 TIL THOMAS THOMASEN FRA CHRISTIAN MATHIAS NIELSEN	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1887-1889/2 OPSLAG 58 - 59	1. NOVEMBER 1888
PANTEOBLIGATION AF 22. OKTOBER 1888 FRA CHRISTIAN MATHIAS NIELSEN TIL THOMAS THOMASEN	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1887-1889/2 OPSLAG 59	1. NOVEMBER 1888
PANTEOBLIGATION AF 22. OKTOBER 1888 UDSLETTET	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1914-1915/1 OPSLAG 391	27. MAJ 1915
KØBEKONTRAKT AF 9. SEPTEMBER 1918 FRA CMN TIL NIELS NIELS PETER NIELSEN KR. 30.000 (INDEHOLDER HENVISNING TIL AFTÆGTSKONTRAKT)	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1917-1918/1 OPSLAG 492	12. SEPTEMBER 1918
AFTÆGTSKONTRAKT AF 10. SEPTEMBER 1918 TIL C.M.N. FRA N.P.N VÆRDI KR. 10.000	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1917-1918/1 OPSLAG 495	12. SEPTEMBER

		1918.
SKØDE AF 12. SEPTEMBER 1918 FRA CHRISTIAN MATHIAS NIELSEN TIL NIELS PETER NIELSEN	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1917-1918/1 OPSLAG 492	12. SEPTEMBER 1918.
PANTEOBLIGATION AF 10. SEPTEMBER 1918 FRA N. P. N. TIL VIBORG BYES OG OMEGNS SPAREKASSE KR. 16.000	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1917-1918/1 OPSLAG 492.	12. SEPTEMBER 1918.
KØBEKONTRAKT/SKØDE AF 11. JUNI 1920 TIL N. P. NIELSEN FRA TEGLVÆRKSEJER N. JENSEN	MIDDELSOM-SØNDERLYNG HERRED 1920 -1921 OPSLAG 101	16. JUNI 1920
3. JANUAR 1941 NIELS PETER NIELSEN DØR PÅ VIBORG SYGEHUS. BEGRAVES 4. FEBRUAR 1941 PÅ ASMILD KIRKEGÅRD.	VIBORG SØNDRE SOGN, ENESTE KONTRAMINISTRIBOG 1937 D - 1941 D, OPSLAG 121.	
SKIFTERETSATTEST AF 11. FEBRUAR 1941 TIL JENSINE N. P. NIELSEN	VIBORG CIVILRET, TINGLYSNINGEN: SKØDE-OG SERVITUTGENPARTER SG-75, ASMILD KLOSTER HOVEDGÅRD	18. FEBRUAR 1944
SKØDE AF 10. AUGUST 1945 FRA JENSINE N. P. NIELSEN TIL EDUARD ØSTERGAARD	??? ????? (2671)	10. AUGUST 1945
SKØDE AF 2. JUNI 1971 FRA EDUARD ØSTERGAARD TIL BIRTHE OG FRODE ANDERSEN	TINGLYST I VIBORG BYRET	24. JUNI 1971
UDSKRIFT AF KENDELSE OM KALKPLANER AF 17. JUNI 1972	TINGLYST I VIBORG BYRET	5. SEPTEMBER 1972
BYGGESAGSOVERSIGT 1975 - 2019	VIBORG KOMMUNE, FILARKIV ESR EJENDOMME	
SKØDE AF 24. SEPTEMBER 2018 FRA BIRTHE OG FRODE ANDERSEN TIL JENS CHRISTIAN ØSTERGAARD ANDERSEN	TINGLYSNINGSRETEN I HOBRO	24. SEPTEMBER 2019
DATA FRA GEODATA STYRELSEN		
DECLARATION VEDR. VINDMØLLER	FRA TINGLYSNINGEN SERVITUTTER M.V.	7. FEBRUAR 1983
DECLARATION VEDR. VINDMØLLER	FRA TINGLYSNINGEN SERVITUTTER M.V.	14. AUGUST 1981
SKØDE FRA JENS CHRISTIAN ØSTERGAARD ANDERSEN TIL VIBORG KOMMUNE LOKALPLAN 477	VIBORG STIFTS FOLKEBLAD 28. NOVEMBER 2018	

HISTORISKE BAGGRUNDE:

Landboreformer i slutningen af 1700-tallet.

Kilde: Danmarks Historie Århus Universitet.

Når der i dansk historie tales om landboreformer uden nærmere angivelse af tid og sted, menes der de gennemgribende reformer af dansk landbrug i sidste halvdel af 1700-tallet. En del af disse reformer ses stadig i dag med det blotte øje som store sammenhængende marker i modsætning til de mange små strimler, der prægede landskabet før reformerne.

Reformerne kørte ad tre spor:

1. Ophævelse af landsbyfællesskabet og dermed bondebrugets driftsmæssige selvstændiggørelse uanset ejendomsforhold.
2. En reform af fæstevæsenet og dermed bedre betingelser for de fæstebønder, der forblev knyttet til godserne.
3. Fæstevæsenets gradvise ophævelse og bøndergodsets overgang til selveje.

Det er karakteristisk, at reformerne kun i begrænset omfang blev gennemført som tvangsforanstaltninger. Ved landsbyfællesskabets ophævelse var der kun tale om, at regeringen stillede procedurer og metoder til rådighed for dem, der ønskede ændringer. Derimod var der i forbindelse med reformerne af vilkårene for de tilbageblevne fæstebønder tale om direkte påbud. Først i 1919 kom påbuddet om ophævelse af de sidste rester af fæstevæsenet.

Baggrund

Det var de stigende priser på landbrugsvarer i Vesteuropa efter 1750, der satte gang i overvejelser om reformer i dansk landbrug med henblik på at opnå produktionsforøgelse. Landbruget havde været igennem en hård afsætningskrise i 1730'erne, der havde medført forarmelse og en forværring af bondestandens vilkår med indførelse af stavnsbåndet i 1733. Som om det ikke var nok, fulgte derefter en periode med kvægpest i 1740'erne. Oplysningstidens tanker om frie og lige vilkår for alle var samtidig begyndt at spire ude i Europa og bredte sig også til de oplyste kredse i Danmark.

I første omgang gennemførte flere godsejere driftsomlægninger for at få et større udbytte af deres hovedgårdsjorder. 90 % af den danske landbrugsjord blev imidlertid drevet som bondebrug, så det var her, der måtte sættes ind, hvis der skulle opnås virkelige forbedringer i dansk økonomi. Bondebrugets driftssystem var imidlertid stadig underlagt beslutninger på landsbystævnet, da hver bonde nok drev sin egen jord, men måtte følge landsbystavnets overordnede beslutninger om sædskifte og arbejdstilrettelæggelse. Landsbyfællesskabet havde tidligere været et rationelt og især sikkerhedsmæssigt betryggende system for bønderne, men det kunne vanskeligt klare befolkningstilvækstens pres på de fælles

ressourcer. Fællesskabets svagheder viste sig først og fremmest i form af en træg beslutningsproces på landsbystævnet, når f.eks. driftsomlægninger var til behandling. Samtidig var godsernes stigende krav til fæstebøndernes hoveri en bremse på bondebrugets udviklingsmuligheder.

Regeringen opfordrede i 1755 til fri skriftlig debat om disse forhold og stillede endog gennem lancering af tidsskriftet *Danmarks og Norges Økonomiske Magazin* publiceringsmuligheder til rådighed. En ganske frisindet beslutning i et enevældigt samfund med censur. Frihed og ejendomsret til bønderne blev satsningen, som skulle sikre effektivitetsforøgelse i det danske landbrug, gennem de næste 50 års landbrugsreformer. Tempoet i reformarbejdet var svingende perioden igennem. Det var væsentligt for de skiftende beslutningstagere, at der blev taget hensyn til både godsejere og bønder, således at det ikke kom til protester eller oprør fra nogen af siderne.

LANDBOSAMFUNDET CA. 1750 – 1850.

Reformer af landsbyfællesskabet.

Formålet var at placere dyrkningsansvaret hos den enkelte bonde gennem samling af hans jordtilliggende et enkelt eller et par steder, således at landsbyfællesskabet som en følge heraf eo ipso blev ophævet. I praksis blev det gennemført ved opmåling og nyfordeling af jorden i en landsby, således at både den dyrkede jord, udmarksjord og overdrev blev inddraget. Den almindelige udskiftningsfigur var stjerneformet med landsbyen i centrum, dvs. en gård fik al sin jord samlet i et lagkagestykke fra gården inde i landsbyens centrum. Det blev i de store landsbyer ofte kombineret med udflytninger af enkelte gårde til jord uden for lagkagestykket.

Initiativet til udskiftning lå ikke hos bønderne, men hos jordejerne. Oprindeligt skulle alle jordejere i en landsby være enige om udskiftningen, men fra 1776 kunne blot en enkelt kræve det - også at de øvrige bidrog til betalingen. Formelt havde bønderne ingen indflydelse på beslutningen, men en udskiftning betød for dem et enormt rydningsarbejde af sten, krat, gravning af afløbsgrøfter, oprensning af åer og ved udflytning også opførelse af nye bygninger. Det førte til den ønskede selvstændighed i dyrkningsansvaret, men også til social ensomhed for de udflyttede gårde. For husmænd uden jord havde der før reformen været adgang til græsning på fællesarealer for et par dyr, men de havde ifølge loven ikke krav på kompensation i form af jord, når denne rettighed forsvandt. De var slet ikke omtalt i forordningerne, før 1781 forordningen henstillede, at de blev tildelt et par tønder land som erstatning for den tabte græsningsret.

De konkrete reformer blev som nævnt indført i flere omgange. Den første reform var ophævelse af fællesskabet om overdrevenes græsningsarealer mellem flere byer. (Forordningerne 29. december 1758, 28. december 1759 og 8. marts 1760). Det var ikke et påbud, men en opfordring. Derfra gik reformerne af landsbyfællesskabet gradvist videre

med forordningerne 27. juli 1769, 13. maj 1776 og endelig den samlede lov af 23. april 1781. Fra 1781 tog udskiftningen fart, da regeringen stillede krav om gennemført udskiftning for at tillade bortsalg af fæstegårde til selveje. Omkring 1810 var udskiftningen af de danske landsbyer stort set afsluttet.

Landbosamfundet bestod af forskellige grupper, hvor tilhørsforholdene bestemtes af forholdet til jorden. Herremændene ejede normalt jorden. De øvrige var for det meste fæstere hos disse godsejere og havde brugsretten, som de skulle svare afgifter for. Samtidigt havde folk en hel del til fælles, som de organiserede på landsbymøder.

Sidst i 1700-tallet levede 80% af den danske befolkning på godt 800.000 på landet. Den samme fordeling gjaldt stort set endnu i slutningen af 1840'erne. Giftealderen var generelt noget højere end nu - 30 år for mænd og 28 for kvinder. Den nye generation måtte vente, til den gamle ikke længere kunne klare arbejdet. Det betød, at familietyper var kernefamilien og ikke den ofte idylliserede tre-generationsfamilie. Årligt blev der født godt 3% af befolkningsantallet, i dag er det kun 1,1%. Spædbørnsdødeligheden var stor igennem hele perioden. Først når børnene var kommet i tiårsalderen, var de ude af farezonen. Da var der imidlertid faldet 30% fra på landet og 40% i byerne. Til trods for den store børnedødelighed udgjorde børneflokkene en tredjedel af samfundets befolkning.

Blandt hovedgrupperne på landet var godsejerne. De ejede sammen med kronen og nogle stiftelser landets knap 800 hovedgårde samt så godt som alt bøndergods. Greverne og baronerne havde de største besiddelser, ofte ejede de flere hovedgårde. De ca. 60.000 bønder havde deres gårde i fæste. Husmændenes antal steg fra ca. 25.000 til ca. 110.000 i løbet af perioden. De havde kun lidt jord, derfor drev de også andre erhverv. De var fiskere, daglejere eller landsbyhåndværkere. Det var først i 1801, at man lagde en præcis grænse mellem en gård og et hus på 1 tønde hartkorn. Herudover fandtes endnu to befolkningsgrupper, tyendet og inderster, som også blev kaldt for indsiddere. De er lidt vanskelige at afgrænse i forhold til de andre, fordi en karl måske var en gårdmandssøn, der senere skulle overtage gården. En indsidder var ofte fattig og havde lejet sig ind hos en gårdmand, men han kunne også godt være en gammel gårdmand på aftægt.

De fleste boede i landsbyer, og gårdene havde jordfællesskab. Hver bondegård havde sine agre fordelt over hele bymarken. Man deltes altså om den gode og dårlige jord.

Mere end halvdelen af byens tilliggende var fællesarealer, som gadejord, skov, overdrev og moser. Man drev kvægdriften i fællesskab på græsningsarealerne, mens hver gård selv dyrkede agerbruget efter systemer, som varierede fra egn til egn. På

øerne og i Østjylland var det mest det såkaldte trevangsbrug, hvor man skiftede mellem vintersæd, forårssæd og braklægning. Selv om bønderne ikke dyrkede deres jord i fællesskab, måtte de tage hensyn til hinandens arbejdsrytme. Derfor afholdt de jævnligt møder, de såkaldte bystævner, for at lægge planen og ordne de forskellige mellemværender. Hovedreglerne var nedfældet i såkaldte vider. Landboerne holdt en række fester i fællesskabet, men ellers var der standsforskel mellem grupperne. Gårdmændene afgjorde tingene alene på bystævnet. De andre måtte godt være til stede, men de havde ingen stemmeret, skønt også de skulle rette sig efter, hvad der var blevet bestemt. Kom nogen fra husmandsstanden i nød, kunne de dog regne med hjælp fra fællesskabet. Og de fattige, der ikke kunne klare sig selv og heller ikke havde familie til at forsørge sig, blev på præstens anmodning sendt på omgang til bespisning.

Fæsteforholdet var fastlagt i det fæstebrev, som godsejeren og bonden skrev under på ved fæstets indgåelse. Bonden skulle yde tre ting: Indfæstningen skulle normalt betales med et fastsat pengebeløb. Landgilden afregnedes en gang om året med et pengebeløb eller en naturalieydelse. Hoveriet var en arbejdsydelse. Fæstebrevet bestemte ikke det sidste nærmere end "efter sædvane". Sandsynligvis lå det normalt på 3-4 arbejdsdage om ugen pr. gård, men der kunne være store udsving. Det var kun de bønder, der boede i nærheden af godset, der var hoveripligtige. Hvis afstanden fra gården var for stor, ville godsejeren hellere have ydelsen i pengeform og betale en karl. Mange steder havde man kombineret pengeydelsen med få dages hoveri i høsttiden. Fæstebrevet forpligtede bonden til at betale sine skatter til tiden, men godsejeren hæftede selv for beløbet, hvis bonden ikke kunne betale. Hovedgårdsjorden var derfor skattefri. Godsejeren førte en liste over sine bønderkarle og bestemte, hvem af dem der skulle springe soldat. Fra tidligt i 1700-tallet var karlene (stavns)bundet til det gods, de var vokset op på, og kunne ikke forlade det uden godsejerens godkendelse. Den kunne de dog købe.

Godsejeren var så afgjort den stærkeste i forhold til den øvrige landbefolkning. Men forholdet var nogenlunde i balance, for også godsejeren var afhængig af, at det fungerede. Heri lå en form for sikkerhed, som forhindrede de værste overgreb.

Kilde: Aarhus Universitet Danmarks Historie,
Forfatter Gerda Bonderup.

ASMILD KLOSTER GODS, EJERHISTORIE.

Asmildkloster blev grundlagt i middelalderen kort efter 1170. På denne tid var det et kloster for nonner af augustinerordenen, og det var knyttet til den noget ældre Skt. Margrethe Kirke. Klostret hørte under domkapitlet i Viborg, og i enten 1179 eller 1257 tog paven nonnerne under sin beskyttelse. Det var biskopperne og kannikerne herfra, der stod for gudstjenesten i Asmildkloster. I spidsen for gudstjenesterne stod en prior og en priorisse.

Asmildkloster fik en del af sine indtægter fra testamenter, og i tidens løb fik det samlet en del ejendomme i Viborg by og Asmild sogn. Klostret havde endda sit eget birk, dvs. sin egen selvstændige retskreds.

Efter Reformationen i 1536 blev Asmildkloster sekulariseret og inddraget under Kronen, ligesom meget andet klostergods på den tid. Forandringen var dog ikke så brat. Nonnerne fik lov at blive boende, og er endnu nævnt i kilder fra 1552. Fra 1538 blev klostret forlenet til skiftende godsejere bl.a. Stygge Krumpen, der var den sidste katolske bisp i Børglum og i øvrigt kendt som noget af en levemand. Flere af lensmændene var ældre landsdommere i Nordjylland, men i 1671 overgik Asmildkloster til Villum Lange, der byttede sig til det.

En senere ejer, Niels Schou, der også ejede Randrup, fik i 1791 kongelig tilladelse til at sælge en del af Viborg bymark, der hørte under klostret. I denne periode blev store dele af fæstegodset solgt til fæstebønderne, der så blev selvstændige jordejere. I den følgende tid blev stadig mere jord frasolgt, og flere ejere forsøgte at introducere nye tiltag: I 1806 overtog Henrik Muhle Hoff Asmildkloster, og han anlagde derefter en flydefærge over Viborg sø og et traktørsted ved siden af. Allerede i 1808 gik han dog fallit, hvorefter hans ejendomme måtte sælges på auktion til Bertel Bruun. Han anlagde i 1812 en bro over søen og begyndte at indkræve bropenge. Bertel Bruun grundlagde også en klædefabrik i Ålemølle, kaldet Bruunshåb. Hans barnebarn Gottlieb Bruun overtog i 1864 Asmildkloster, og han var to år senere med til at stifte og lede Hedeselskabet, der havde til formål at opdyrke den jyske hede.

I 1906 overgik Asmildkloster til Viborg kommune, men allerede i 1907 brændte næsten hele klostret, så kun østfløjen stod tilbage. Resten blev revet ned i 1958 efter at have været husvildebolig i nogle år. Der er i dag ingen spor af det gamle kloster, men Asmild klosterkirke står stadig og er en af landets ældste. I 1908 byggede Viborg kommune Asmildkloster Landbrugsskole på de gamle hovedgårdsjorder et stykke fra den gamle hovedgård.

Ejerrække

- (1170-1536) Viborg domkapitel
- (1536-1671) Kronen
- (1671-1682) Villum Lange
- (1682-1694) Villum Langes arvinger
- (1694-1711) Hans Lange
- (1711-1744) Charlotte Amalie Gyldensparre, gift Lange
- (1744-1787) Johan Braem
- (1787-1806) Niels Schou
- (1806) Hans Christian Zahrtmann og Jacob Tetens
- (1806-1809) Henrik Muhle Hoff
- (1809-1827) Bertel Bruun
- (1827-1830) Bertel Bruuns enke
- (1830-1864) Peter Daniel Bruun
- (1864-1901) Gottlieb Bruun
- (1901-1905) Christian D. Lüttichau
- (1905-1906) P. Pedersen Smed
- (1906-) Viborg kommune
- (2011 -) AsmildKloster Landbrugsskole

Hovedbygning

Hovedbygningen bestod oprindeligt af fire fløje med kirken som hovedfløj, men tre af fløjerne brændte ned i 1713, så kun kirken stod tilbage. Alle tre fløje blev genopført i bindingsværk i én etage, og i 1812 og 1825 blev de ombyggede i grundmur. Desværre brændte den vestlige og til dels den sydlige fløj ved de nævnte brande i 1907.

I 1958 blev den sidste del af det gamle kloster revet ned

Kilde: Danske Herregårde.

ENKEKASSEN.

Fra Wikipedia, den frie encyklopædi

Enkekasse er en institution, der skal sikre deltagernes enker en bestemt sum ved mandens død eller en årlig ydelse, så længe de er enker. I Danmark oprettedes de såvel ved statens som ved privat initiativ.

1707 oprettedes den første enkekasse for landmilitæretaten under statens garanti for kassens forpligtelser, og 1740 udvidedes denne til at give adgang for

alle stænder. 19. juli 1775 oprettedes "**den almindelige enkekasse**", i hvilken det 1788 blev pålagt embedsmændene som pligt at gøre indskud. Samtidig med den almindelige enkekasses oprettelse ophørte den tidligere enkekasse at optage nye medlemmer. Den almindelige enkekasse modtog ikke nye indskud efter 31. august 1845, da Livrente- og Forsørgelsesanstalten af 1842 trådte i dens sted. Den sidste enke der modtog udbetaling fra kassen, døde i 1921. Begge de fornævnte enkekasser har bragt statskassen store tab.

Det er i denne "kasse" flere ejere af ejendommene i Dalsgaard, har lånt penge til at betale for købet. Ligesom i dag blev Panteobligationen tinglyst ved den pågældende Herredsret. Som det kan ses af nedenstående eksempel, som er fra Christen Andersens Panteobligation, som blev udstedt i forbindelse med hans køb, og som det ses var det barske vilkår, hvis betalingen af afdrag og renter udeblev. Der var jo taget pant i stort set alt der havde blot en smule værdi.

"mig efter Skiøde af 2de Juli d:a:, hvilket tilligemed denne Obligation læses og protokolleres tilhørende Gaard Dahlsgaard, Asmild Sogn, Viborg Amt af Harkorn Agger og Eng 3 Tønder med Tilligende Bygninger, hvilke i Brandkasse ere forsikrende for Summa 780 Rd., ligeledes pantsætter jeg den af mig tilhørende Besætning af Kreaturer og Auls Redskaber, den af Markener indavlede Sæd og Hoestet, samt mit Indbo. _____ Udi hvilken Gaard og Eiendom, saaledes som samme nu er eller herefter kan vorde første ret indtet i nogen Maade undtagen, den Almindelige Enkekasse skal være og blive berettiget at fremfor alle andre indtil samme for Capital, Renter og Omkostninger skadesløs vorde afbetalt. _____ Dersom jeg med Renterne til de bestemte Terminer udebliver, Pantet af mig ei holdes i forsvarlig Stand, Skatter og Afgifter maatte komme i Restunie eller noget af Jorden til forringelse bortlejes, skal Kapitalen være som opsagt, og Resten saavel de som vitterligt Halvaars Opsigelse i Mangel af prompte Betaling som berettiget at tiltræde Pandtet og deri at søge sin Betaling, og hvis det ikke skulle tilstrække da i mine øvrige Eiendele, hvor de end maatte forefindes."

For at afbøde nogle af de uoverensstemmelser der uværgelig ville opstå, bliver der udarbejdet en forordning af 25. januar 1828, men som nok ikke har haft tilbagevirkende kraft!

VIBORG - FÅRUP - MARIAGER JERNBANE.

Da jernbanen kom forbi.

Det er ikke mange gårde i landet, som kan sige, at de har haft eget "TRINBRÆDT", men det kan gården Dalsgaard, trinbrædtet hed ganske vist Søgaarde.

HER VAR EN GANG SØGAARDE TRINBRÆDT.

De første tanker om en jernbane fra Viborg til Mariager, så dagens lys i 1905, men først i 1918 ved lov af 20. marts, blev den til noget, og arbejdet med anlæg af den 58 km lange bane begyndte i 1922, og indvielsen fandt sted den 26. juni 1927, og det første tog kørte den 1. juli 1927.

Desværre blev banen aldrig den store succes og den 29. maj 1965 kørte det sidste passagertog, dog fortsatte godstrafikken indtil det i 1968 var helt slut.

Vi er nok nogle stykker, som har kørt med de røde skinnebusser fra Viborg, når vi skulle på besøg hos moster Stinne og onkel Edvard. Når vi skulle stå af, sagde vi det til togkonduktøren, som så gav besked til togføreren om at stoppe ved trinbrædtet,

og når vi skulle hjem mod Viborg, var der et skilt (signal) der skulle drejes så kunne togføreren se, at der var passagerer der gerne ville med toget.

I dag eksisterer banen stadigvæk, nu som en rigtig god cykel- og gangsti, den er asfalteret og der er gadelamper helt til Bruunshaab. At stien bliver flittig brugt, har jeg oplevet på mine cykelture, så noget godt er der da kommet ud af beslutningen i begyndelsen af 1900 tallet, selv om der var mange skeptigere.

Søgaarde trinbrædt.

26. februar 1929 indkom til MFVJ en adresse fra 24 lokale beboere, der ansøgte om et trinbrædt nordøst for teglværket i Søgaarde. Henvendelse blev afvist, men beboerne ved Søgaarde var ihærdige. I december 1931 prøvede de nok en gang, denne gang med 15 underskrifter og en anbefaling fra Asmild-Tapdrup Sogneråd. 18. januar 1933 meddelte banen efter endnu en ansøgning, at man grundet stigningsforholdene ikke kunne forvente, at ministeriet godkendte ansøgningen.

Nogle år senere var stigningsforholdene tydeligvis ikke længere nogen hindring, for 6. maj 1937 blev Søgaarde trinbrædt åbnet. Trinbræddet blev optaget i såvel tjeneste- som publikumskøreplaner.

Søgaarde trinbrædt betjente i 1963 tre-fire passagerer om dagen.

Ovenstående er uddrag fra bogen: "Med Mariane fra fjord til hede" af Anders Riis.

Foto: Bruunshaab trinbrædt af: Helmuth Spanggaard Munch.

Kilder:

Rigsarkivet.

Historiske kort på nettet.

Wikipedia.

Viborg Stifts Folkeblad.

Århus Universitets Danmarks historie.

Viborg Lokalarkiv.

Bodil Ancher Andersen og Finn Dalsgaard Nielsens "Slægt skal følge slægters gang".

Hjælp med transskribering af dokumenter: Nina Weis Jensen, Vinderup og Laila Nørgaard, Sahl.
